

Lapsen viivästynyt kehitys – hoidonporrastus- ja läheteohjeet

Laatija(t): Pajunen Eija

Vastuuhlö: Pitkänen Sanna-Mari

Hyväksyjä: Qvarnström Mari

Kuvaus: Alle kouluikäisen lapsen viivästyneen kehityksen arviointi perusterveydenhuollossa.

Selvitä

- Muodosta käsitys lapsen kehityksen eri osa-alueista: psykososiaalinen ja kognitiivinen, kommunikaatio (puheen ja kielenkehitys), hieno- ja karkeamotorinen kehitys sekä päivittäistaidot
- Selvitä lapsen aiempi kehityskaari kehityksen eri osa-alueilla
 - sosioemotionaaliset ja kognitiiviset taidot
 - Leikki- ja vuorovaikutustaidot
 - kommunikointitaidot
 - Ääntely, jokeltelu, ensimmäiset sanat, lauseet, puheen ymmärtäminen
 - hienomotoriset taidot
 - käsien käyttö, piirtäminen, tavaroiden käsittely, kätsisyys
 - karkeamotoriset taidot
 - omatoimisuustaidot, syöminen, uni-valverytmi
- Huomioi kehityksellisten vaikeuksien aiheuttamat mahdolliset vaikutukset lapsen käyttäytymiseen – esimerkiksi itseilmaisun vaikeuteen liittyvä vetäytyminen tai raivokoh-
tauksina ilmenevä turhautuminen
- Sukutiedot: kehitysviiveet, oppimisvaikeudet, neurologiset tai aistisairaudet
- Raskaus ja synnytys, varhaiskehitys, mahdolliset sairaudet, mm. välikorvantulehdukset
- Toteutuneet kehityksen tukitoimenpiteet
 - esimerkiksi: kuvat tai viittomat kommunikoinnin tukena, päiväkotikuntoutus, toteutuneet terapiat ja niiden vaikutus lapsen tilanteeseen.
- Maahanmuuttajaperheet: tieto lapsen äidinkielestä, perheen kielitaidosta, tulkin tarve

Tutki

- Erityistyöntekijöiden arvioilla (esim. paikallisessa kuntoutustyöryhmässä) selvitetään tarkemmin lapsen taidot kehityksen eri osa-alueilla tarvittavalla laajuudella käyttäen hyväksi myös kodin ja päivähoidon havaintoja lapsen toiminnasta arjessa – lapsen kokonaiskehityksen arvioimiseksi tarvitaan yleensä
 - Psykologin arvio (kognitiivinen kehitys)
 - Puheterapeutin arvio (kommunikointitaidot)
 - Toimintaterapeutin arvio (laaja-alainen toimintakyvyn ja kehityksen arvio)
 - Fysioterapeutin arvio (karkeamotorinen kehitys)
- Tee lastenneurologinen status, tutki kuulo ja näkö, kasvukäyrät

Suunnittele

- Moniammatillisten tutkimusten pohjalta laaditaan lapselle kotipaikkakunnan perusterveydenhuollossa (esim. paikallisessa kuntoutustyöryhmässä) kuntoutusuunnitelma eli suunnitellaan ja aloitetaan lapsen kehityksen tukitoimenpiteet. Samalla arvioidaan erikoissairaanhoidon tutkimusten tarve.
- Suositellaan tarvittaessa erikoissairaanhoidon työryhmien joustavaa konsultointia

Lähtämisingindikaatiot erikoissairaanhoidon

Lähteessä voi mainita toivotun tutkimusajankohdan, jolloin on tarkoituksenmukaista seuravaan kerran arvioida lapsen kehitystä ja tarkistaa tukitoimia.

Lähetemenettely

- Edellä kuvatut keskeiset tiedot kuvataan lähteessä.
- Liitteeksi tarvitaan *käytettävissä olevat* erityistyöntekijöiden (psykologi, puhe-, toimintaja/tai fysioterapeutti) lausunnot sekä päivähoidon / esikoulun kuvaus lapsen toiminnasta
 - Lausunnoista tulee käydä ilmi toimintakyvyn kuvaus ja tehdyt kehitysarviot
 - Psykologin tutkimuspöytäkirjan etusivun kopio lähetetään tietosuojasyistä erikseen vastaanottavan yksikön psykologille
- Vanhempien huoli ja ajatukset lapsen tilanteesta
- Tieto mahdollisesta yhdyshenkilöstä maahanmuuttajapalveluissa
- Yhteisrekisterin ja/tai Kanta-arkiston luvat pyydettyinä

Foniatrille (erikoisala 57)

- Lähetteen voi tehdä kolme vuotta täyttäneestä lapsesta, jolla ongelmat painottuvat kielelliseen kehitykseen ja kommunikaatioon.

Yksi tai useampi seuraavista

- Viivästynyt puheen ja kielen kehitys
 - jos epäily lapsen kuulokyvystä, niin lähete ensisijaisesti KYS/ KNK-taudit
- Arjessa näkyvä vaikeus ymmärtää puhetta ikäistensä tavoin
- 3-vuotiaalla ei ymmärrettäviä lauseita
- 4-vuotiaalla ei kertovaa puhetta
- huomattava epäsuhta ilmaisutarpeen ja -kyvyn välillä (turhautuminen)
- kaksi- tai monikielisellä lapsella huolestuttava viive äidinkielen kehityksessä sekä suomen kielen kehityksessä ja lapsi ollut suomenkielisessä päiväkodissa suomenkielisesä ryhmässä kaksi vuotta vähintään kolme päivää viikossa

Lastenneurologialle (erikoisala 78)

Lapsella on lääkärin tekemässä tutkimuksessa poikkeavia statuslöydöksiä

- Epäily kehitysvammaisuudesta tai laaja-alaisesta kehityshäiriöstä (esim. lapsuusiän autismi)
- Epäily liikuntavammasta (CP)
- Epäily etenevästä tai vaikeutuvasta neurologisesta sairaudesta
- Vaikeat, monioireiset erityisvaikeudet
- Epäily neurologisesta sairaudesta esim. lihassairaus

Perusterveydenhuollon kuntoutustyöryhmän seurantaa suositellaan lapselle, jolla on lieviä kielellisiä ja/tai kokonaiskehityksen vaikeuksia ja jos lapsi kehittyy johdonmukaisesti oman kehityskaarensa mukaisesti eikä ole epäilyä kehityksen taantumisesta. Psykologin tutkimuksessa kognitiivinen suoriutumisprofiili on lievästi tai selvästi alle ikätason. Diagnoosina on esimerkiksi lievä kehityksellinen kielihäiriö, monimuotoinen oppimiskyvyn häiriö tai monimuotoinen kehityshäiriö.